

PATVIRTINTA
2020 m. kovo 1 d.
protokolu

Nacionalinės tabako ir alkoholio kontrolės koalicijos 2019 metų veiklos ataskaita

Nacionalinė tabako ir alkoholio kontrolės koalicija (toliau – NTAKK) yra juridinius asmenis vienijanti asociacija, kurios pagrindinis tikslas – mokslo įrodymais grindžiamos tabako, alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų, azartinių lošimų kontrolės bei priklausomybės sutrikimų politikos formavimas bei įgyvendinimo priežiūra. Organizacija kartu su nariais ir tarptautiniais partneriais įgyvendina prevencijos projektus, tyrimus, užsiima šios srities informacijos sklaida, konsultuoja veiksmingos kontrolės politikos klausimais.

2019 m. pabaigoje NTAKK vienijo 36 organizacijas. Per šiuos metus prie NTAKK prisijungė Lietuvos psichiatrų asociacija, Lietuvos priklausomybių psichiatrijos asociacija, Lietuvos bendrosios praktikos gydytojų draugija, VšĮ „Psichikos sveikatos institutas“. Organizacija turėjo 12 partnerių. 2019 m. naujų savanorystės sutarčių su NTAKK nebuvo pasirašyta, todėl savanorių skaičius taip pat išliko toks pats kaip 2018 m. – 17 savanorių.

Valdybos nariai 2019 m.: prezidentė Nijolė Goštautaitė Midttun (VšĮ „Psichikos sveikatos iniciatyva“ direktorė), dr. Mindaugas Štelemėkas (LSMU Sveikatos tyrimų instituto direktorius), dr. Robertas Badaras (RVUL Toksikologijos centro vadovas), Aina Adomaitytė (Kauno jaunimo narkologijos pagalbos centro vadovė), dr. Vaida Liutkutė, Lukas Galkus (Sveikatos apsaugos ministerija, vyriausias specialistas).

NTAKK yra šių tarptautinių organizacijų narė:

- Europos rūkymo prevencijos tinklas (*European Network for Smoking Prevention – ENSP*);
- Partnerystė be tabako (*Smoke Free Partnership – SFP*);
- Europos alkoholio politikos aljansas (*European Alcohol Policy Alliance – Eurocare*);
- Šiaurės alkoholio ir narkotikų politikos tinklas (*Nordic Alcohol and Drug Policy Network – NordAN*);
- Tabako kontrolės pagrindų konvencijos aljansas (*Framework Convention Alliance for Tobacco Control – FCA*);
- Pasaulinė federacija prieš narkotikus (*World Federation Against Drugs – WFAD*);
- Tarptautinė jaunimo sveikatos organizacija (*International Youth Health Organization – YHO, buvusi Alcohol Policy Youth Network – APYN*);

- Europos alkoholio rinkodaros stebėsenos centras (*European Center for Monitoring Alcohol Marketing – EUCAM*).
- Europos priklausomybių draugijų federacija (*European Federation of Addiction Societies – EUFAS*);
- Europos vaisiaus alkoholinio sindromo aljansas (*European Fetal Alcohol Spectrum Disorders Alliance – EUFASD*);
- *Movendi International (buvusi IOGT International)*.

Tarptautinis bendradarbiavimas

2019 m. NTAKK bendradarbiavo su visomis minėtomis tarptautinėmis organizacijomis: rengė bendrus pasitarimus, konsultacijas, kitus renginius, palaikė viešus kreipimusis, rengė bendrus dokumentus ir pozicijas, keitėsi ekspertinėmis nuomonėmis, vykdė tabako ir alkoholio pramonės veiklos monitoringą.

Kartu su tarptautiniais partneriais NTAKK prezidentė Nijolė Goštautaitė Midttun dalyvavo tęstinėje **konsultacijoje dėl Europos direktyvos 2008/118/EC peržiūrėjimo**, vertinant poreikį keisti akcizinių prekių įsigijimo asmeninėms reikmėms (*EC study on Articles 32 and 36 of the Directive 2008/118/EC concerning the general arrangements for excise duty – NGO consultation – Alcoholic beverages*) su **Europos Komisija** ir tyrimą atliekančia įmone. PricewaterhouseCoopers (PwC) Belgijos biurui suteikti Europos komisijos įgaliojimai įvertinti šiuo metu veikiančias akcizo mokesčio procedūras ir procesus nustatytus 2008/118/EC Direktyvos 32 ir 36 straipsniuose. Konsultaciją sudarė išplėstinis **DG TAXUD ir DG SANTE** kartu organizuotas šalių narių ir NVO atstovų pasitarimas Briuselyje 2019 m. sausio 30 d., virtualus tarptautinių NVO ir ekspertų pasitarimas, komentarai atliekamam tyrimui. NTAKK kartu su IOGT-NTO pateikė komentarus dėl konsultacijos su šalimis proceso.

Bendradarbiaujant su **NordAN** parengta tarptautinė apklausa dėl jaunimo politinių organizacijų nuomonės alkoholio kontrolės politikos klausimais. Parengėme projektą *Nordic Council of Ministers* dėl projekto vykdymo Lietuvoje. Finansavimas nebuvo skirtas.

Pateikėme informaciją **Smoke Free Partnership** žemėlapiui iliustruojančiam tabako kontrolės politikos priemonių įgyvendinimą <https://smokefreepartnership.eu/our-policy-work/smokefree-map>. Teikėme informaciją dėl tabako produktų atsekamumo sistemų.

2019 vasario 25 d. LR Seime kartu su **European Network for Smoking Prevention** organizavome pasitarimą-seminarą su LR Seimo Sveikatos reikalų komitetu „Teisinis atsakas į naujųjų **tabako**

produktų iššūkį“ (*Legal responses to the challenge of novel tobacco products*). Renginio įrašą galima pasiekti čia <https://www.youtube.com/watch?v=YJnoJUUIto>

Kartu su nacionaline delegacija 2019 m. kovo 19-21 d. NTAKK prezidentė dalyvavo **Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijos 62-ojoje sesijoje**: plenariniuose posėdžiuose, pagrindinėje programoje ir papildomuose renginiuose. Dalyvavo susitikimuose su tarptautinėmis NVO: World Federation Against Drugs ir kitomis, susitikimuose apie narkotikų teismų (angl. *Drug Courts*) sistemą JAV, aptarėme kanapių legalizavimo iššūkius ir NVO veiksmus.

EUCAM valdyboje inicijavome palaikymo laišką Latvijos Vyriausybei dėl naujo Alkoholio kontrolės veiksmų plano.

Kartu su **Movendi International** kaip **projekto SAFER Coalition** partneriai organizavome pirmąjį projekto susitikimą Vilniuje 2019 m. lapkričio mėn. Susitikime dalyvavo atstovai iš PSO (Ženeva), NTAKD, PSO biuro Lietuvoje, *Movendi International*, *IOGT Poland*, *Juvente Estonia*. Projektas finansuojamas programos *Swedish Institute Baltic Sea Cooperation* lėšomis ir tęsis 2020 metais.

Veikla tabako, alkoholio, narkotikų ir azartinių lošimų kontrolės politikos srityje:

Politikų reitingas. 2019 m. toliau buvo renkama informacija politikų reitingui, siekiant įvertinti LR Seimo narių balsavimų poveikį visuomenės sveikatai. Teigiamas poveikis – kai pasirenkama veiksminga kontrolės politika, balsuojama už priemones veiksmingai mažinančias alkoholio ir tabako vartojimą. Reitingas paremtas viešai skelbiama LR Seimo narių balsavimo statistika ir sudaromas taikant viešai skelbiamą metodiką (www.ntakk.lt). 2019 m. pagal naujausio reitingo (atnaujintas 2018-03-23, vertinta 2016-2020 m. kadencijos LRS narių veikla, žr. viešą 2018 m. NTAKK ataskaitą ir reitingą) duomenis parengta ir paskelbta publikacija: Štelemėkas, Mindaugas; Galkus, Lukas; Liutkutė-Gumarov, Vaida; Goštautaitė Midttun, Nijolė; Miščikienė, Laura. Holding policy makers to account: Monitoring voting patterns on alcohol and tobacco policy in the Lithuanian Parliament // Drug and Alcohol Review. New York : Wiley. ISSN 0959-5236. eISSN 1465-3362. 2019, vol. 00, no. 00, p. 1-8. DOI: 10.1111/dar.12972. [MEDLINE; Science Citation Index Expanded (Web of Science)] [Citav. rod.: 2,789, bendr. cit. rod.: 2,864, kvartilis: Q2 (2018, InCites JCR SSCI)]. Nuoroda internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/dar.12972>

Bendradarbiavimas savivaldos lygmenyje:

- **Kauno m. Bendruomenės sveikatos taryboje** savo veiklą tęsė NTAKK atstovas Mindaugas Štelemėkas.
- 2019 m. NTAKK atsiliepė į organizacijos narės Senamiesčio bendruomenės asociacijos siūlymą Vilniaus savivaldybei. Pradėjome bendradarbiauti **su Vilniaus m. savivaldybe svarstant**

prekybos alkoholiniais gėrimais licencijos išdavimo ir prekybos alkoholiu ribojimo klausimus. Palaikėme narių organizacijų ir pilietinės visuomenės narių skundus dėl triukšmo Senamiestyje Vilniaus m. savivaldybei. 2019 m. Vilniaus miesto savivaldybei pateikėme nuomonę dėl siūlomų veiklos apribojimų daugiau nei dešimčiai įmonių. Viešojoje erdvėje yra vienas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos (sprendimas 2019 m. spalio 1 d. Nr. A1-298), kuriuo neišduota licencija sezoninei prekybai alkoholiniais gėrimais UAB „Deboras“ nurodant ir gautą nuomonę iš NTAKK. Apie kitus priimtus sprendimus nežinome ir informacijos negauta.

- Kartu su NTAKK nariais „Priklausomybės ligų specialistų asociacija“ aktyviai bendradarbiauome su Vilniaus m. visuomenės sveikatos biuru **diegiant priklausomybių konsultantų paslaugą Vilniaus mieste ir rajone. 2019 m. paslauga pradėjo veikti, didėja jos prieinamumas.**
- Kartu su NTAKK nariais „Priklausomybės ligų specialistų asociacija“ vykdėme šviečiamąją veiklą apie priklausomybes ir priklausomybių konsultantų veiklą, bendradarbiaudami su savivaldybių Visuomenės sveikatos biurais.

Bendradarbiavimas su organizacijomis NTAKK narėmis:

- Kartu su „Priklausomybės ligų specialistų asociacija“, „Psichikos sveikatos iniciatyva“ surengtas seminaras „Naujos pagalbos galimybės žalingai vartojantiems alkoholį Lietuvoje“, skirtas visuomenės sveikatos biurų specialistams Kaune (2019 m. vasario 8 d.);
- Kartu su „Psichikos sveikatos iniciatyva“ surengtas demonstracinis atviras AA susirinkimas medicinos specialistams (2019 m. vasario 13 d.);
- Palaikytas „Senamiesčio bendruomenės“ skundas dėl triukšmo baruose, dalyvauta susitikime su savivaldybe (2019 m. birželio 3 d.), parengtas palaikymo raštas raginantis spręsti triukšmo kylančio dėl restoranų, barų, klubų veiklos Vilniaus mieste;
- Palaikėme „Senamiesčio bendruomenės“ prašymą paskelbti Islandijos g., Vilniaus g., Savičiaus g. ir Augustijonų g. nerūkymo zona, įpareigojant maitinimo įstaigas įrengti specialiai tam pritaikytas rūkymo vietas.

Informacijos sklaida ir visuomenės švietimas:

- Parengta lietuviška „Tabako apmokestinimas: mitai ir faktai“ versija (originalas SFP Mythbusters) <https://www.ntakk.lt/wp-content/uploads/SFPmythbusterLT.pdf>
- NTAKK valdybos nariai dalyvavo ir skaitė pranešimus valstybės institucijų ir NVO organizuojuose nacionaliniuose ir savivaldos renginiuose, konferencijose, seminaruose:
  - Priklausomybės ligų specialistų asociacijos seminare „Naujos pagalbos galimybės žalingai vartojantiems alkoholį Lietuvoje“ Kaune (vasario 8 d.) N. Goštautaitė Midttun;

- LR Seime NTAKK ir European Network for Smoking Prevention organizuotame pasitarime-seminare su LR Sveikatos reikalų komitetu „Teisinis atsakas į naujųjų tabako produktų iššūkį“ – *Legal responses to the challenge of novel tobacco products* (vasario 25 d.) N. Goštautaitė Midttun;
- Nacionalinės delegacijos sudėtyje dalyvavo Narkotinių medžiagų komisijos (CND) 62-ojoje sesijoje Vienoje (kovo 14-22 d.) N. Goštautaitė Midttun;
- ENSP International Conference on Tobacco Control Bukarešte (kovo 27-29 d.) N. Goštautaitė Midttun;
- Tarptautinėje karo medicinos konferencijoje Vilniuje Aina Adomaitytė skaitė pranešimą „Pagalbos metantiems rūkyti teikimo galimybės“ (balandžio 25-26 d.);
- Reabilitologų suvažiavime Vilniuje (balandžio 12 d.) Aina Adomaitytė skaitė pranešimą „Metimo rūkyti nauda: paciento fizinės ir psichologinės būklės gerinimas“. Vedė mokymus Kauno klinikų filiale Kulautuvos reabilitacijos ligoninės medicinos personalui, kaip teikti pagalbą metantiems rūkyti;
- Helsinkyje metinėje Suomijos organizacijos EHYT konferencijoje (gegužės 8-9 d.) „Substance Abuse Prevention ‘Päihdepäivät’“ NordAN teminiame seminare skirtame alkoholio kontrolės tarpvalstybiniam klausimams NTAKK pranešimas skirtas pramonės veiklai. <https://nordan.org/nordan-raised-cross-border-issues-at-ehyts-conference-in-helsinki/>
- EUCAM konferencija apie skaitmeninę rinkodarą Amsterdame (rugsėjo 19 d.) <http://eucam.info/2019/09/24/successful-international-conference-on-digital-alcohol-marketing-in-amsterdam/>
- Klinikinių ir sveikatos psichologų konferencija „Tradiciškai netradicinės psichoaktyviosios medžiagos – ar tikrai viską žinome? Pagalbos organizavimas“ (spalio 7 d.) Aina Adomaitytė, R. Badaras;
- Eurocare ir EHYT konferencija apie alkoholinių gėrimų ženklinimą (spalio 10 d.);
- Metinė NordAN konferencija Helsinkyje NTAKK valdybos nariai Lukas Galkus, N. G. Midttun dalyvavo tarptautinėje panelinėje diskusijoje. Paskelbtas straipsnis (8 psl.) apie renginį https://lsmuni.lt/media/dynamic/files/18677/2019_av33--10pslweb.pdf, konferencijos rezoliucija paskelbta <https://www.ntakk.lt/nordan-siaures-saliu-alkoholio-ir-narkotiku-politikos-tinklo-rezoliucija-2019-pasipriesinkime-kanapiu-normalizavimui/> NordAN tinklapyje paskelbtas panelinės diskusijos apibendrinimas <https://NordAN.org/6431-2/> (spalio 11-12 d.)

- Priklausomybės ligų specialistų asociacijos konferencija (lapkričio 16 d.);
- Jaunimo sveikatos organizacijos „Neužkrečiamųjų ligų konferencija“ Slovėnijoje (gruodžio 6-10 d.).

NTAKK dalyvavimas darbo grupių veikloje:

- Pagal poreikį NTAKK atstovai dalyvavo LR Seimo Sveikatos reikalų ir Ekonomikos komiteto posėdžiuose, susitikimuose su LR Sveikatos apsaugos ministerija, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentu, Valstybiniu psichikos sveikatos centru, svarstant klausimus susijusius su psichoaktyviųjų medžiagų ir lošimų kontrolės politika;
- Buvo tęsiamas darbas Narkotikų tabako ir alkoholio kontrolės departamento inicijuotoje NVO platformoje. Prisdėjome prie informacijos sklaidos;
- NTAKK valdybos narė Aina Adomaitytė dalyvavo seminare „Health System and Tobacco Cessation“ Taline, kur buvo sukurtos nacionalinės darbo grupės dirbančios rūkymo priklausomybės klausimais, nacionalinio lygio programų rengimu ir diegimu, politikos formavimu (gruodžio 16-17 d.);
- Sveikatos apsaugos ministerijos (gruodžio 19 d.) pasitarimas-diskusija dėl alkoholio trumpųjų intervencijų diegimo sveikatos priežiūros sistemoje su Pasaulio sveikatos organizacijos ekspertais.

NTAKK pateikti kreipimaisi:

- LRS Sveikatos komitetui prašymas tapti partneriais ENSP-NTAKK renginyje (2019 01 04);
- LR Seimo nariams dėl rūkymo balkonuose (2019 01 11);
- Palaikymo laiškas Turkijos sveikatos ministrui dėl projektų, susijusių su rūkymo kontrole (2019 02 06);
- LRV, LR SAM, LR ŠMSM, NTAKD, Sveikatos tarybai dėl bendradarbiavimo su tabako pramone (2019 02 25);
- Susisiekimo ministerijai, Civilinės aviacijos administracijai dėl Monrealio protokolo ratifikavimo (2019 04 02);
- Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui dėl triukšmo ir rūkymo iš barų Vilniaus senamiestyje (2019 05 15);
- Vilniaus m. savivaldybės administracijai dėl bendradarbiavimo su NTAKK (2019 07 05);
- Latvijos sveikatos ministerijai palaikymas alkoholio kontrolės planui 2020-2022 (2019 07 26);
- LRS Ekonomikos komitetui, kopija Sveikatos reikalų komitetui dėl rūkymo balkonuose ir kaitinamųjų tabako gaminių (2019 09 25);

- LR Seimo sveikatos reikalų komitetui dėl elektroninių cigarečių „Dėl Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 92 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3849“ (2019 10 14);
- LR SAM dėl asmenų delegavimo į skundų dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų vertinimo komiteto sprendimų nagrinėjimo apeliacinę komisiją (2019 10 14);
- LRS Sveikatos reikalų komitetui dėl LR Alkoholio kontrolės įstatymo NR. I-857 2, 17 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-3854 svarstymo parengiamųjų darbų (2019 11 11);
- LR Seimo sveikatos reikalų komitetui dėl LR tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 10, 11, 12, 14, 15, 16(1), 17(1) ir 26 straipsnių pakeitimo ir 16(2) straipsnio panaikinimo įstatymo projekto NR. XIIP-3903 (2019 11 12);
- LR Seimo sveikatos reikalų komitetui dėl LR tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 19(1) straipsnių papildymo įstatymo projekto Nr. XIIP-3923 (2019 11 13).

Informacija žiniasklaidoje. NTAKK valdybos nariai ir organizacijų narių atstovai pagal poreikį alkoholio, tabako, narkotikų ir lošimų priežiūros klausimus komentavo žiniasklaidoje (televizijos ir radijo laidose, bendroje, elektroninėje žiniasklaidoje, socialiniuose tinkluose). Keletas pranešimų spaudoje pavyzdžių:

<https://www.ve.lt/naujienos/sveikata/sveikata/kodel-slepjama-tabako-gaminiu-sudetis-1722874/>

https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35450&p_k=1&p_t=266748

<https://www.15min.lt/mokslasit/straipsnis/laboratorija/dr-robotas-badaras-10-000-psichika-veikianciu-medziagu-doziu-galima-gabenti-panagese-650-1156118>

<http://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/departamentas-siekia-nutraukti-vartotojus-klaidinancia-socialine-akcija?fbclid=IwAR2qiChhemh4j-J3dWlXaJEqrPt6ZapXD8gESmJ6oXHARe1tLLf-rryKJYg>

<http://www.vsbjoniskis.lt/page/12/>

<https://www.15min.lt/verslas/naujiena/bendroves/lietuva-svarsto-ar-nutraukti-sutartis-su-didziaisiais-tabako-gamintojais-663-1097526>

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013714437/lrt-aktualiju-studija>

<https://www.ve.lt/naujienos/sveikata/sveikata/toksikologas-dr-r-badaras-psychoaktyviu-medziagu-vartojimas---rusiska-rulete-1707210/>

<http://raseiniunaujienos.lt/2019/02/09/lietuva-nepitaria-sutarciu-su-didziaisiais-tabako-gamintojais-nutraukimui/>

Administracinė organizacijos vystymo veikla:

- 2019 m. pabaigoje NTAKK vienijo 36 organizacijas. Per metus prisijungė 4 organizacijos: Lietuvos psichiatrų asociacija, Lietuvos priklausomybių psichiatrijos asociacija, Lietuvos bendrosios praktikos gydytojų draugija, VšĮ „Psichikos sveikatos institutas“. Palaikėme organizacijos narių informavimą ir komunikaciją per elektroninę konferenciją;
- 2019 m. kovo mėn. buvo surengta viena elektroninė NTAKK konferencija;
- 2019 m. vyko 8 valdybos posėdžiai;
- Atnaujinta organizacijos informacija Skaidrumo registre (<https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/searchControllerPager.do?declaration=Nacionalin%C4%97+tabako+ir+alkoholio+kontrol%C4%97s+koalicija&search=search>);
- Kvietėme organizacijų narių atstovus dalyvauti tarptautiniuose renginiuose, delegavome LSMU Sveikatos tyrimų instituto ir Lietuvos medicinos studentų asociacijos (LiMSA) atstovus į tarptautines veiklas: ENSP konferenciją ir generalinę asamblėją, NordAN metinę konferenciją;
- Parengėme projektą ir gavome *Nordic Council of Ministers* finansavimą NTAKK valdybos narių komandiruotei į Helsinkį (metinis *NordAN* susitikimas, keitimasis gerąja šalių praktika).